

KĀ KARSTUMS UN SAUSUMS IETEKMĒJIS GRAUDAUGU UN PĀKŠAUGU RAŽU?

EDGARS RUŽA,

LPKS *Latraps* valdes priekšsēdētājs:

— Šogad salīdzinājumā ar cītiem gadiem kulšana visos reģionos sākās vienlaikus, tā vēl līdz šim nav bijis. Liepājas pusē, kur parasti kulšanu uzsāk visagrāk, sāk kult pēc tam, kad to sāka Latgalē. Karstums ir durijs savu, labības ir nokalnūšas. Pavasarī un vasaras sākumā ražas prognozes bija ļoti augstas, kā arī, nemot vērā mitruma daudzumu augsnē un vēsumu, plānojās, ka ražas novākšana sāksies līdz pat divām nedēļām vēlāk nekā parasti. Diemžēl dabas apstākļi izdarīja savu korekciju, graudi un rapši būtībā uz lauka nenogatavojās, bet vienkārši nokalta.

Ekstremālais, ieilgušais karstums būtiski ietekmējis graudu, pupu un rapšu ražu un pat 30–40 euro intervālā. Tās ir laikapstākļu raditas sekas, jo daudzviet pasaule šobrīd klimats ir ekstrēms un neprognozējams. Proteīna kviešos ir daudz, taču graudu tilpummas, kas ir svarīgs kvalitātes rādītājs, ir zema, kas apgrūtinās ražas pārdošanu eksporta tirgos. Ražas un kvalitātes situācija šogad visā Latvijā ir līdzīga, jo karstums bija tas faktors, kas apturēja normālos ražas veidošanās un nogatavošanās procesus.

Graudu cena ir par 15% un rapšu par 40% augstāk nekā iepriekšējā sezonā, kas vismaz daļēji kompensē ražas un kvalitātes zudumu. Tomēr jāpiebilst, ka patlaban pasaules graudu tirgus ir laikapstākļu sensitīvs, pat nervozs un cenas vienas dienas ietvaros var svārstīties

OSKARS BALODIS,
LLC Augkopības nodajās vadītājs:

— Karstuma viļņi ap Ligo svēkiem un jūlijā būtiski mazināja cerēto ražas lielumu. Rapši un graudi nokalta, nevis nogatavojās. Ziemas rapšus šajā sezonā sāka kult nedēļu agrāk nekā parasti. Ziemas kviešus un rūdzus — pat divas nedēļas

agrāk. Savukārt vidējā ražiba rapšiem ir par 20–30% mazāka nekā parasti. Ziemājiem ražības kritums ir vidēji 1–1,5 t/ha jeb par 20%. Ir gan arī izņēmumi — saimniecības, kurās *trāpija* lietus. Tajās ražības kritums ir mazāks.

Diezgan bēdīgi izskatās vasaraži. Slapjajā maijā neveicās ar to sēšanu, bet vēlāk sējumi nokalta. Patlaban

Līdz šā gada 23. jūlijam bija pārspēti vairāk nekā 100 vasaras maksimālās gaisa temperatūras rekordi. Pēc vēsā un lietainā maija jūnijs gaisa temperatūra paaugstinājās virs normas, un jūnijs otrajā pusē Latvijā sākās karstuma vilnis, kura dēļ šāgada jūnijs bija siltākais meteoroloģisko novērojumu vēsturē (kopš 1924. gada), vidējai gaisa temperatūrai esot 4,1 grādu virs mēneša normas (1981.–2010. gada norma). Jūlija pirmā dekāde bija par 5,9 grādiem siltāka nekā dekādes norma, bet jūlija otrā dekāde — par 5,1 grādu siltāka nekā dekādes norma, turklāt vasaras otrajā mēnesī pavism pārspējot 47 maksimālās gaisa temperatūras rekordus, ziņo LVGMC. Lauksaimniecības nozares ekspertiem jautājām, kā ekstremālie dabas apstākļi ietekmēja pākšaugu un graudaugu ražu.

kvalitāti. Patlaban, jūlija beigās, droši var apgalvot, ka ražas samazinājums ir par 30–40% salīdzinājumā ar prognozēm jūnijā un aptuveni par 10% salīdzinājumā ar pagājušo gadu. Augi, lai izdzīvotu, atmeta sāndzinīmus, graudi un sēklas ir siki.

Pat 30–40 euro intervālā. Tās ir laikapstākļu raditas sekas, jo daudzviet pasaule šobrīd klimats ir ekstrēms un neprognozējams.

Jaunas *Latraps* graudu pieņemšanas vietas šajā gadā nav nākušas klāt. Esam paplašinājuši kompleksus Saldū un Madonā, ir veikti uzlabojumi arī citos graudu pārstrādes kompleksos. Lielis ieguvums un atbalsts sezonā ir klūšana par līdzīpašniekiem graudu pārkraušanas ostā *ALPHA osta*, kas ļauj optimālāk plānot un organizēt produktu eksportu.

fotosintēzes process ir beidzies. Precīzākas ražas prognozes varēsim ziņot augusta vidū. Arī zirņu un pupu kūlums ir vājš. Bija daudz tukšu ziedu, jo karstumā tie neapputeksnejās. Ieguvēji šajā gadā ir saimnieki, kas vairāk sēja agrās šķirnes. Tomēr lauksaimnieki nav bēdīgi. Ir ļoti labas rapšu un graudu cenas. Svarīgi, lai daba ļauj novākt to, kas vēl palicis uz lauka. Un lai lietus nesabojā ražas kvalitāti.

KRISTAPS AMSILS,

AS *Dobeles dzirnavnieks* valdes priekšsēdētājs:

nedēļā un darba laiku pielāgo lauk-saimnieku vajadzībām.

Līdz ar biogrādu pilna pārstrādes cikla atklāšanu būtiski pieaudzis *Dobeles dzirnavnieka* pieņemto bioloģiski audzēto graudu daudzums. Patlaban bioloģiskos graodus mums piegādā vairāk nekā 200 Latvijas saimniecību, un šosezon uzņēmums iepērk ne tikai bioloģiskās auzas, bet arī kviešus, rūdzus, miežus, tritikāli un zirņus — gan tieši no lauka, gan jau izkaltētus un iztirītus.

Diemžēl bioloģisko graudu raža paredzama mazāka nekā plānots. To veicināja nelabvēlīgie laikapstākļi, piemēram, pavasarī ieilgušās lietavas, kas aizkavēja sēju, un mitrums un siltums, kas ļāva vairoties kaitēkļiem.

Pavasarī Zemgalē prognozēja rekordlielu ziemas kviešu ražu, tomēr ieilgušā karstuma un sausuma dēļ sējumi dažviet ir stipri cietuši un raža varētu būt par aptuveni 30% mazāka nekā cerēts. Taču, lai arī graudi ir siki un ar pazeminātu tilpummasu, pārējie graudu kvalitātes rādītāji ir ļoti labi.

Jūlija pēdējā nedēļā ir sākusies arī *durum* jeb cieto kviešu kulšana, kas īpaši

piemēroti izcīlas pastas ražošanai. Pirmie pieņemtie cietie kvieši ir teicamas kvalitātes, un pat graudu tilpummas ir augsta.

Dobeles dzirnavnieka mērķis ir savu produktu ražošanā iespējami daudz izmantot vietējās izejvielas, tādēļ esam ļoti gandarīti šogad pieņemt tik izcīlas kvalitātes Latvijas saimniecībās audzētus *durum* kviešus. Salīdzinājumā ar aizvadīto gadu nedaudz iepalielik tikai ražas limenis — pērn vidējā ražiba bija 5,5 t/ha, šajā gadā — aptuveni 4 t/ha.

Visvairāk šovasar no sausuma ir cietušas auzas — tajās ir augsts procents siku graudu un daudzviet pat līdz 30% tukšu rogu.

Labu ražu un kvalitāti gan bioloģiskajās, gan konvencionālajās saimniecībās uzrādījuši sezonas jaunumi — īpašas cepumu kviešu šķirnes sējumi un speltas kviešu šķirnes.

Šāgada raža ir aptuveni 8 t/ha, ar pietiekamu mitruma daudzumu tās būtu ap 10–11 t/ha. Rudenī esam iecerējuši paplašināt šo graudu augu sējumus.

Lai arī dabas apstākļi jūtami ietekmējuši ražu, graudu pārstrādei pietiks, un esam gatavi intensīvai un saspringtai graudu pieņemšanas sezoni.

VIJA STRAZDIŅA: — **ĻOTI DAUDZ AUDZĒJAM NO CITĀM VALSTĪM IEVESTĀS VIDĒJI VĒLĀS UN VĒLĀS ŠĶIRNES AR AUGSTU RAŽAS POTENCIĀLU, KAS STRESA APSTĀKĻOS MAZINĀS.**

VIJA STRAZDIŅA,
Agroresursu un ekonomikas institūta vadošā pētniece:

— Kurzemē vismazākās problēmas ir agrajām šķirnēm, kas saņēma pietiekamu mitruma daudzumu un paspēja nogatavināt graudus. Karstumā augu fizioloģiskie procesi apstājas. Ir saimniecības, kur ziemas kviešus 'Fredis' un 'Edvins' kūla pat 7 t/ha. "Fredim" pat *ekstra* kvalitātes klase bija. Protams, daudziem saimniekiem 'Edvins' nogatavojās ar mazu tilpummasu. Vislielākās problēmas būs šķirnēm ar garu veģetācijas periodu.

Ar dabu ir jāsadrīzo. 29. jūlijā sākām kult šķirņu salīdzinājumu laukus, tāpēc par rezultātiem — ražu, ziemcietību, slimībām, izturību — ziņosim vēlāk. Latvijā graudu raža dažādās vietās ir izaugsusi ļoti atšķirīga. Zinu vietas, kur nokrišņu bija vairāk nekā vajag. Mums Dižstendē Stendes zinātnes centrā vien vakar nolija kārtīgs pirmais lietus. Mans ieteikums — zemniekiem, graudu audzētājam nevajadzētu *spiest* uz vienas šķirnes audzēšanu. Izdevīgāk, ja būs šķirņu *konvejers*.

Latvijā ir agrino šķirņu problēma. Ľoti daudz audzējām no citām valstīm ievestās vidēji vēlās un vēlās šķirnes ar augstu ražas potenciālu, kas stresa apstākļos diemžēl mazinās.

ALEKSEJS DANIĻINS,
Ilzeskalna pagasta ZS *Liepkalns* saimnieks:

— Ar bioloģiskajām metodēm audzējām graudaugus un pākšaugus aptuveni 180 ha plātībā. Mums problēmas atnesa jau ziema — pārsēju pusi ziemāju, tostarp ziemas kviešus, patlaban redzu, ka vajadzēja pārsēt visus. Aizvadītājā gadā pirmo reizi izmantoju iespēju sējumus apdrošināt. Saņēmām apdrošināšanas atlīdzību. Apdrošinātājs atlīdzina 15% no apdrošināšanas summas. Par šo naudu pietiek sēklas un degvielas pirkumam, rudenī veiktos ieguldījumus ir jānoraksta zaudējumos.

Ziemas kviešiem kūlums bija aptuveni 1 t/ha. Tas ir vismazākais pieļaujams, lai varētu atpelnīt naudas ieguldījumu. Salīdzinājumam — parasti no viena hektāra kuļam 2–2,5 tonnas. Rudenī bija pēlejums, tomēr 2 t/ha lielu ražu nokūlām.

Ziemājus pārējām ar grīķiem. Tiem tālāk apdrošināšana nedarbojas. Kur mikstāka augsne, tur grīķi izskatās labi. Kalnījos, smilšainajā zemē labas ražas nebūs. Grīķiem potenciāls tomēr ir. Pavisam tie ir iesēti 70 ha lielā plātībā. Grīķi ir kultūra, uz kuru šajā gadā liekam vislielākās cerības.

Auzas sāksim kult pēc nedēļas — ap 6. augustu. Arī šo kultūru ietekmēja karstums un sausums, tomēr uz 2 t/ha lielu ražu ceru.

Ziņāmās audzēšanā visu izdarīju pareizi, tomēr dabas apstākļi nelāva ražai sasniegt tās potenciālu. Šodien, 30. jūlijā, beigsmi kult, ražība ir aptuveni 2 t/ha.

Patlaban graudu cenas nepriecē, ir liels piedāvājums. Šā iemesla dēļ nogaidisim ar pārdošanu, ražu turēsim glabātavā. Nav šis *zelta gads*. Raža ir aptuveni par 20% sliktāka nekā normālā gadā. ■

Sagatavojis ULDIS GRAUDINŠ